

SABADELLENC

La deportació, cada cop menys aliena a la nostra història.

Sílvia Sáiz

Sobre si la deportació i l'internament dels republicans espanyols, en el període 1939-1945, era un tema aliè a la història de Catalunya i a la història de l'Estat, s'interrogava el professor Francesc Vilanova i Vila-Abadal a la revista *Serra d'Or*, en el seu número 486. Aquest historiador arribava a la conclusió que malgrat una marginalitat secular d'aquesta temàtica, es detectaven alguns indicis que semblaven manifestar que poc a poc anava guanyant centralitat i que prenia un lenta, però progressiva embranzida quant a recerca, a producció historiogràfica i a sistematització documental. Bona mostra en són el lliurament, enguany, dels XIV Premis Primer de Maig i la publicació i la presentació del llibre de David Serrano i Blanquer sobre Francesc Comellas, un supervivent de Castellar del Vallès del KL Mauthausen, titulat *Un català a Mauthausen. El testimoniatge de Francesc Comellas*.

Jordi Moliner, Sílvia Sáiz i Ernest Gallart, integrants del Grup de recerca del Fons... guardonats amb el premi Primer de Maig.

Un any més, la Fundació Josep Comaposada, lligada a la UGT de Catalunya, i la Fundació Rafael Campalans, vinculada al PSC, celebraren la nit dels premis Primer de Maig, que s'atorguen des de fa catorze anys a persones i entitats que han destacat en la defensa i la promoció d'un seguit de valors socials vinculats a la solidaritat i a la preservació de la memòria popular.

Enguany l'acte va tenir lloc a la Pedrera, a Barcelona, el propassat dia 27 d'abril. L'edició d'aquest any va comptar amb la intervenció del primer secretari del PSC, Josep Montilla, i una altra del secretari general de la UGT de Catalunya, Josep M. Álvarez. El periodista Xavier Foz fou el conductor de l'acte.

El premi a la Iniciativa Social s'atorgà, a proposta de la UGT del Baix Llobregat, a la Fundació Domicília, que té la seu a Sant Feliu de Llobregat. Domicília és una entitat nova, ja que es va constituir el juny del 2000, que té com a socis fundadors el Consell Comarcal del Baix Llobregat, la Diputació de Barcelona, nou ajuntaments de la comarca, sindicats i organitzacions empresarials. La finalitat essencial de Domicília és la de promoure i gestionar serveis de proximitat a les persones, com a nou jaciment d'ocupació. Domicília no dona els serveis directament, sinó a través d'empreses especialitzades en serveis a domicili. Actualment, Domicília impulsa serveis a domicili per a dos col·lectius. D'una banda, per a gent gran, malalts i discapacitats (serveis assistencials, sanitaris, psicològics i d'acompanyament); d'altra banda, per a infants (cangurs, acompanyaments i repàs d'assignatures). Domicília fixa uns preus màxims per hora i aporta xecs gratuïts de descompte per als usuaris, amb la idea que els serveis siguin assequibles i els

treballadors estiguin ben remunerats. Alhora vetlla per la qualitat dels serveis i per la formació permanent dels que hi treballen. El premi fou recollit, en nom de Domicília, per Josep Lluís Morlanes.

El premi al compromís s'atorgà, a proposta de la Federació del Metall i Construcció de la UGT de Catalunya, al sindicalista Rafael Pascual Álvarez. Sevillà, de 67 anys, va arribar a Barcelona l'any 1947. Després de treballar com a mecànic a diverses empreses, va entrar a la Seat l'any 1956, empresa on continuarà, com a enginyer tècnic des del 1965, fins a la seva jubilació el 1989. El premi al Compromís, el rebé per la seva trajectòria sindical, com a peoner de la UGT del Baix Llobregat i de la UGT de SEAT. Dirigent ugetista, president del comitè d'empresa del centre tècnic de Seat a Martorell, impulsor de l'Agrupació de Tècnics i Quadres de la UGT de SEAT, amb el premi al compromís, que recollí ell mateix, es reconeix la seva trajectòria vital i sindical.

El premi al Pensament enguany es declarà desert, en homenatge a Ernest Lluch. L'article 7 de les bases dels premis Primer de Maig estableix que cap dels premis del cartell no podrà ser atorgat a títol pòstum, i és per això que es declarà desert, com a reconeixement públic a Ernest Lluch, que precisament formava part dels patronats de les dues fundacions organitzadores dels premis, la Rafael Campalans i la Josep Comaposada, i també era membre del jurat del premi al Pensament. Narcís Serra explicà el sentit d'aquest homenatge a Ernest Lluch, assassinat per ETA, en el decurs del lliurament dels premis Primer de Maig, als quals Ernest Lluch havia estat tan vinculat.

El premi a la Convivència s'atorgà, a proposta de la Secretaria d'Immigració i Cooperació del PSC, a l'Asociación de Mujeres Progresistas de El Ejido (Almeria). Davant els coneguts aldarulls que van tenir lloc l'any passat a El Ejido, l'Asociación de Mujeres Progresistas va mantenir una actitud coherent amb la voluntat de preservar la convivència. El treball en aquest sentit ja el feia abans dels aldarulls i l'ha mantingut després, en condicions molt adverses. Part de la població local manté una actitud hostil envers elles, cosa que no ha impedit que mantinguin la seva tasca d'acollida i atenció als immigrants. El premi fou recollit per Mercedes García.

Finalment, el premi a la Memòria Popular s'atorgà, a proposta del CEDOC- Fons de Documentació Política de la UAB, al *Fons sobre la Deportació (1939-1945)* dipositat a l'Arxiu Municipal de Castellar del Vallès (AMC). El guardó valora la tasca de recerca d'història oral i la creació d'un fons documental sobre l'exili, l'internament i la deportació dels republicans espanyols realitzat per l'equip d'historiadors i d'arxivers integrat per Ernest Gallart, Jordi Moliner i Sílvia Sáiz. El premi fou recollit, en nom del *Fons...* de l'Arxiu Municipal, per l'historiador Ernest Gallart.

L'origen d'aquest *Fons...* fou una recerca sobre la deportació de castellarencs als camps d'extermini nazis iniciada l'any 1996. Davant la inexistència documental arreu de l'Estat espanyol, ben aviat va sorgir un projecte més general i ambiciós. Es tractaria de recollir tot tipus de materials documentals (audiovisuals, documentals, epistolars, orals, sonors...) i de realitzar treballs de recerca d'història oral relatius als republicans espanyols exiliats i deportats als camps d'internament a França i als camps de concentració nazis entre 1939-1945. També, d'analitzar les diferents trajectòries que adoptà l'exili un cop foren alliberats per les forces aliades i s'instal·laren en països on fixaren la seva residència. L'objectiu d'aquesta recerca seria, bàsicament, preservar la memòria col·lectiva de la deportació dels republicans espanyols, difondre-la, donar visibilitat històrica a aquest col·lectiu i posar a l'abast dels investigadors aquests materials. També generar un interès per un subjecte històric que ha restat oblidat per la historiografia catalana.

Aquesta inexistència de fons documentals, prou amplis i propers sobre el tema, justificava no únicament la recollida d'aquests materials a nivell particular, sinó també amb un sentit més ampli, la creació d'un fons en què s'ordenés, es classi-

fiqués i catalogués aquests materials, tot posant-los a l'abast d'ulteriors consultes i investigacions. La tasca depassava la realització personal i s'establiren contactes amb l'Arxiu Municipal de Castellar (AMC), que oferí la possibilitat que es dipositessin en aquest servei municipal, el qual assumiria el seu tractament arxivístic i es comprometria a conservar-lo i a realitzar totes aquelles accions encaminades a difondre'l. Aquest fons passaria a anomenar-se *Fons sobre la Deportació 1939-1945*.

Des d'un primer moment es rebé el suport de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Castellar, de qui depèn l'Arxiu Municipal, que fou receptiva a la proposta i acceptà participar en el projecte. L'arxivera municipal i historiadora, Sílvia Sáiz, col·laborà en la realització d'un estudi previ de catalogació.

L'àrea de treball abastà Àustria, Bèlgica, Catalunya, l'Estat espanyol i bona part de França, concretament als departaments de l'Ariège, Gard, Gironde, Hérault, Haute-Garonne, Hauts-de-Seine, la ciutat de París, Pyrénées-Atlantiques, Pyrénées-Orientales, Seine-St.-Denis, Val-de-Marne i Val-d'Oise.

El resultat d'aquestes activitats ha estat la recopilació de quatre metres lineals de documentació, l'enregistrament de cent cinquanta històries i relats de vida, la creació d'un arxiu audiovisual i fotogràfic especialitzat i la constitució d'una biblioteca auxiliar amb la producció historiogràfica més representativa sobre l'exili, l'internament i la deportació dels republicans espanyols.